

tegningen bliver noget udvandet, von Scholtens motiver fremstår dunkle, og hans selvforståelse spirer kun lejlighedsvist frem. Forankringen i tiden er til stede, men på skrømt og uden større forklaringskraft.

Hans Gregersen har tidligere skrevet biografier (bl.a. om Ellen Marsvin, 1990, og om Mads Lange, 1992), han har godt greb om det faktuelle stof, og

han fortæller medrivende og let. De sidste 10 års faghistoriske diskussion om den historiske biografi er dog gået mærkelig spørløst hen over forfatteren (Grethe Jensen har senest behandlet genren i *Den jyske Historikers* status over dansk faghistorie, nr. 75/76, 1997).

Stikordsregistret er udarbejdet uden konsekvens og er derfor uden værdi.

Kenn Tarbensen

DET 20. ÅRHUNDREDE

Hilda Rømer Christensen: *Mellem backfische og pøne piger*. (Museum Tusulanums Forlag, 1995). 294 s., 268 kr.

Bogen fremstiller og analyserer KFUK's – Kristelig Forening for Unge Kvinders – virke fra dens grundlæggelse i 1880'erne frem til 1940 for at »vise den rolle, som KFUK spillede for betydelige dele af de danske kvindegenerationer« i perioden (s. 7). Forfatteren er kvindeforsker og bearbejder sit stof i forlængelse af kvindeforskningens traditioner. Hun spørger: Hvorfor søgte unge kvinder i så stort tal til KFUK – hvad havde KFUK at byde på? KFUK muliggjorde tryghed, åndelighed, frihed – og karriere, finder hun ud af. Samtidig søger hun at bryde med nogle af kvindeforskningens stereotyper, bl.a. opfattelsen af, at »det moderne kvindeliv udelukkende kan ses i forlængelse af oplysningstidens idealer om fornuft og individuel frihed og lighed« (s. 11). KFUK rummede også sådanne træk, men ikke kun, og ikke primært, og alligevel blev KFUK, ikke f.eks. Dansk Kvindesam-

fund, den største kvindeorganisation i det 20. århundredes første halvdel. Med sin afdækning heraf giver forfatteren kvindeforskningen et tiltrængt vitamin-tilskud.

Med de unge kristne kvinder strider vi os frem gennem årtierne. Fra de første pionerer, som ikke blot måtte kæmpe den kamp, alle foreningsbyggerne må for at opbygge organisation og netværk, men også måtte overvinde betydelig modstand fra deres egen manddominerede Indre Mission for overhovedet at få lov til at etablere sig selvstændigt. Videre over den tid i 1900-tallets første to årtier, da KFUK var blevet en etableret del af missionen og ikke blot medlemsmæssigt større end broderorganisationen KFUM, men landets største ungdomsorganisation i det hele taget, og alligevel stadig måtte kæmpe for sin selvbestemmelse. Og gennem mellemkrigstiden, hvor KFUK trods (eller på grund af?) et omfattende organisatorisk apparat, et hav af aktiviteter rækkende ud over det umiddelbare sjælefiskeri, monumentalbyggeri og omfattende ejendomsbesiddelse, blev ramt af

stagnation og stigende konkurrence fra ikke-religiøse kvinde- og ungdomsorganisationer. Det er meget, og det er spændende.

I det mindste ét forhold kunne stå med større klarhed, nemlig en diskussion af, i hvor høj grad den i København placerede hovedforening kan anses som repræsentativ for KFUK i den behandlede periode. Bogens fokus er hovedforeningen og dens aktiviteter samt ledelsens sammensætning, sociale placering, verdensbillede osv. Landslederne blev rekrutteret fra samfundets øverste lag, gerne adelige, velrenommerede og med gode forbindelser til det etablerede politiske system. Tilhørende, hvad forfatteren kalder den missionske overklasse, var de bærere af religiøse opfattelser og samfundsanskuelser i bred forstand, som kunne være nok så avancerede for deres tid, men er der hermed sagt nok om KFUKs anskuelser og kultur? Naturligvis var den centrale ledelse og organisation afgørende for KFUK som helhed, men man lades alligevel tilbage med en fornemmelse af, at ikke hele historien hermed er fortalt, ikke mindst fordi missionen stod stærkt i flere landdistrikter. Gjaldt f.eks. den samme glidning i den religiøse opfattelse, som påvises i bogen, også i Herning? I Haslev? Det er typisk for KFUK, at dens første afdeling blev oprettet i Vejle, i 1883, mens den københavnske afdeling fra 1889 ikke kan regnes blandt pionererne. Arbejderkvinder interesserede man sig stort set ikke for her, men tilrejsende fra landet med plads i huset var en stor gruppe, og den stod i en sådan grad i modsætning til de pæne københavnerpiger fra småborgerlige og »bedre« hjem, at disse efterhånden måtte organiseres for sig selv for ikke at gå tabt for Frelseren. Men rekrutteringen til KFUK's øvre lag skete overvejende fra sidstnævnte gruppe.

Ind imellem de kronologisk struktu-

rerede kapitler er placeret afsnit, der med forskellige teoretiske tilgange diskuterer udvalgte emner, f.eks. en analyse af »KFUK mellem borgerlig og repræsentativ offentlighed«, som med udgangspunkt i det prestigefyldte københavnske organisationshus' arkitektur søger at placere KFUK i det Habermas'ske borgerlige offentlighedsbillede. Emnerne kan være spændende nok, men giver måske ind imellem bogen et lidt usammenhængende præg. Den slags er altid et spørgsmål om afvejning. Det har været forfatteren magtpåliggende at anvende flere teoretiske tilgange, herunder supplere historiefagets traditionelle kildekritiske analyseapparat med elementer fra såvel kulturanthropologien som kultursociologien, og hun har i denne sags tjeneste altså valgt at slække på den gode fortælling. De indledende teoretiske manøvrer forekommer derimod utilfredsstillende. De er lange nok til, at man bliver utålmodig efter at komme til sagen, men for overfladiske til at give ny indsigt – hvad menes der f.eks. med denne her (s. 10): »Med andre ord, hvilken analysestrategi skal man anlægge på en organisation som KFUK, når man både vil forstå organisationens plads i historien og samtidig vil fastholde et fremadrettet forandringsperspektiv?«

Som også de teoretiske udgangspunkter indikerer, retter bogen sig, helt i halvfemsernes historikertrend, ind mod en undersøgelse af KFUK's kultur. Her kunne en sammenligning med andre frivillige organisationer måske komme til nytte. Forfatteren registrerer f.eks. en høj grad af sammenblanding mellem idegrundlaget og det pekuniære (s. 148). Men dette er et forhold, som går igen og er centralt i snart sagt alle de frivillige organisationer frem til tipsmidlernes overflod her i halvfemserne, og idelige indsamlinger og indtægtsskabende foranstaltninger er ikke kun,

hvad forfatteren kalder en økonomisk løsningsmodel. De var i sig selv kultur-skabende og kulturbærende og blev ofte meget bevidst benyttet som sådan. Det får vi faktisk også eksempler på i beskrivelsen af basarerne s. 160-161 og af aflønningsformen s. 201, men uden en udtrykt forståelse herfor.

Bogen må siges at udfylde et hul i forskningen. I den i forvejen sparsomme litteratur om det indremissionske virke i Danmark er netop de unge kvinders organisering blandt de dårligst belyste områder, og hermed har vigtige sider af de kristelige miljøers virke, såvel som dansk ungdomskultur og ungdomsorganisering i almindelighed og kvindeskultur og -organisering i særdeleshed, været underbelyst. Disse mangler er der nu fortjenstfuldt rettet op på. Derfor kan det undre, at Hilda Rømer Christensen både i sine indledende afsnit og i løbet af fremstillingen igen og igen føler sig kaldet til at slå syv kors for sit bryst, fordi hun ved at tage dette emne op har vovet sig væk fra, hvad hun ser som halvfjerdsernes marxistiske og feministiske korrekthed. Hold dog op med disse undskyldninger og lad din fortælling forsvare sig selv! Den er solid nok til det. Halvfjerdsernes universitetsmission er selv blevet historie og binder vel næppe mange sjæle i dag. Den småsnakkende skrivestil, som ikke altid holder sig til sagen, er et andet irritationsmoment, den virker hæmmende på læsningen og bringer alligevel ikke folkelighed ind i bogen. Men sådan kan man jo altid finde noget at brokke sig over; lad endelig ikke disse indvendinger afholde den interesserede fra at gå i gang med læsningen.

Søren Hein Rasmussen

Arne Sejr: *En kamp for frihed. Studenternes Efterretningstjeneste 1940-45.* (Hans Reitzel, 1995). 306 s., 198 kr.

I det omfang man overhovedet kan tale om lakuner i vor viden om den danske modstandsbevægelse, er Studenternes Efterretningstjeneste (S.E.) en af dem, idet organisationen aldrig tidligere har været behandlet sammenhængende. Organisation, som udsprang af unkonserverative akademiske kredse, var en af de betydeligste og ikke mindst tidligste borgerlige modstandsorganisationer. Som det fremgår af bogens undertitel, opfatter forfatteren organisationen som aktiv allerede fra 1940! På sin vis lader denne (selv)forståelse sig retfærdiggøre af, at bogens forfatter, og Studenternes Efterretningstjenestes grundlægger, Arne Sejr allerede fra den 9. april 1940 indledte sin kamp mod besættelsesmagten med den kendte løbeseddel »Danskerens 10 Bud« (ordlyden tyder nu på en betydeligt senere version af løbesedlen). Fundamentalt set er bogen en erindringsbog, uden at man dog genremæssigt kan placere den entydigt, for som det hedder på omslaget: »På grundlag af sine egne oplevelser og indsamling af materiale fra sine nærmeste medarbejdere fra krigens tid har Arne Sejr skrevet sin historie om Studenternes Efterretningstjeneste«. Nærmere kommer vi ikke kildegrundlaget – heller ikke undervejs. Læg dertil, at forfatteren uden nogen tvivl har læst flittigt i den tilgængelige litteratur. Hvordan forfatteren har opnået sit overblik og en imponerende detailrigdom og præcision i fremstillingen (f.eks. datoer og klokkeslet), forbliver altså ubesvaret. Helt genreoverskridende i forhold til den historiske fremstilling bliver det, når forfatteren regelmæssigt gengiver dialoger mellem aktørerne.

Alt dette svækker naturligvis bogens værdi som kilde. Men kan man abstrahere herfra og forlade sig på det, man får fra hestens egen mule, kan der sannes mange interessante oplysninger. Således i bogens første del, hvor Sejr beskriver den tidlige illegaliseringsproces,